

Jan Piotr Dekowski i jego zasługi dla etnografii

Jan Piotr Dekowski – nauczyciel, muzealnik, etnograf, doktor nauk humanistycznych, urodził się 22 lutego 1907 r. w Tomaszowie Mazowieckim. W roku 1926 rozpoczął naukę w Państwowym Seminarium Nauczycielskim, a kontynuował ją już po II wojnie światowej, studiując etnografię i etnologię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego. W 1953 r. obronił pracę magisterską pt. *Strój piotrkowski*. W tejże uczelni na podstawie pracy *Pożywienie chłopów łowickim (lata 1880–1939)* uzyskał w roku 1968 tytuł doktora nauk humanistycznych. Obie prace napisał pod kierunkiem prof. dr. Kazimierzy Zawistowicz-Adamskiej.

Od początku swojej drogi zawodowej był związany ze wsią, pracując jako nauczyciel przez 20 lat na terenie powiatu brzezińskiego, opoczyńskiego i w Tomaszowie Mazowieckim. W latach 1933–1939, równoległe do pracy w szkole, kierował Muzeum Regionalnym w Tomaszowie Mazowieckim, którego był organizatorem i kierownikiem do 1956 r. W latach 1956–1972 był kustoszem w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi oraz kierownikiem Działu Stroju Ludowego.

Był niestrudzonym badaczem terenowym. Poznanie wsi, kontakt z twórcą jej kultury stanowiły dla niego podstawowy element pracy naukowej etnografa. Realizował to założenie z dużym powodzeniem, publikując wyniki swoich badań w licznych artykułach opartych na rzetelnie zebranych informacjach w terenie.

W szerokiej problematyce etnograficznej dr Dekowski preferował zagadnienia wiążące się z kulturą społeczną i obyczajowością, chociaż w jego dorobku znajdujemy również opracowania dotyczące kultury materialnej. Krąg jego zainteresowań był szeroki. Zajmował się strojem, zwyczajami, obrzędami, literaturą i sztuką ludową, pożywieniem oraz gospodarką na obszarze Polski Środkowej. Liczne opracowania na ten temat opublikowane zostały na łamach periodyków etnograficznych bądź jako oddzielne pozycje książkowe. W bogatym dorobku J. P. Dekowskiego, oprócz rozpraw i artykułów, znajdują się również noty biograficzne etnografów i twórców ludowych, katalogi wystaw, sprawozdania i inne prace. Jego autorstwa są również opracowania i przewodniki turystyczne dotyczące rodzinnego miasta i okolic.

Po przejściu na emeryturę w 1972 r. Jan Piotr Dekowski kontynuował prace badawcze i wydawnicze. Utrzymywał żywe kontakty z Katedrą Etnografii Uniwersytetu Łódzkiego, z Muzeum Regionalnym w Opocznie, gdzie był stałym konsultantem od chwili powstania tej placówki w 1976 r. Współpracował również z Muzeum Okręgowym w Kaliszu, a efektem tej współpracy było utworzenie tam działu zabytków kultury miejskiej.

Był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Dzięki jego wysiłkom w ramach PTL powstały trzy Koła: Koło Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi (1958 r.), Koło Miłośników Folkloru Miasta Kalisza (1976 r.), Koło Miłośników Folkloru Opoczyńskiego (1979 r.).

Doktor Dekowski opublikował ponad 260 prac i materiałów etnograficznych. Był również autorem przewodników po Tomaszowie Mazowieckim i okolicy, opracowań monograficznych z zakresu polskiej kultury ludowej, wydarzeń historycznych i charakterystyk miejscowości oraz niektórych regionów.

Zmarł 20 listopada 1988 r. w Łodzi i pochowany został na cmentarzu katolickim na Dołach. Za swe zasługi dr Jan Piotr Dekowski otrzymał honorowe odznaczenia, nagrody i tytuły. Są to: Złoty Krzyż Zasługi (1964 r.), Odznaka Zasłużonego Działacza Kultury (1966 r.), nagroda województwa łódzkiego za upowszechnianie twórczości ludowej i etnografii (1966 r.), tytuł Honorowego Członka PTL (1975 r.), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1976 r.), nagroda „Barwy” im. O. Kolberga (1978 r.), Honorowego Obywatela Miasta Kalisza (1980 r.).

W piątą rocznicę śmierci J. P. Dekowskiego w Tomaszowie Mazowieckim na budynku Muzeum odsłonięto tablicę pamiątkową ku jego czci. Materiały terenowe i badawcze zgromadzone przez Dekowskiego i jego żonę przekazane zostały do archiwum Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego we Wrocławiu oraz do Muzeum Regionalnego w Opocznie.

Zbiór 469 pieśni i przyspiewek ludowych z terenu Puszczy Kozienickiej wraz z nutami, które transkrybowała żona Bronisława, uzupełniłem, przepisałem i przekazałem do Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu.

Źródła

B. URBAŃSKI, *Jan Piotr Dekowski laureat nagrody PWRN w Łodzi*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Etnograficzna nr 11, 1967, s. 261.
K. ZAWISTOWICZ-ADAMSKA, *O doktorze Janie Piotrze Dekowskim i jego zasługach dla polskiej etnografii. Z okazji 45-lecia badań naukowych (z bibliografią za lata 1928–1972 liczącą 193 pozycje)*, tamże, nr 17, 1973, s. 7–9.

J. P. DEKOWSKI, *Noty biograficzne pracowników łódzkiego ośrodka etnograficznego (w tym własna)*, „Łódzkie Studia Etnograficzne”, t. XVII, 1975, s. 24–25, 63–64 (z bibliografią za latach 1973–1975 liczącą 26 pozycji).

I. LECHOWA, *Bibliografia Jana Piotra Dekowskiego. Kontynuacja od roku 1975 (37 pozycji – do 1985 r.)*, „Lud”, t. LXXIII za lata 1989–1990, Wrocław, 1990, s. 350–354.

Po śmierci dr. J. P. Dekowskiego ukazały się następujące biogramy i wcześniej przygotowane wydawnictwa:

- E. KRÓLIKOWSKA, *Jan Piotr Dekowski (1907–1988)*, „Lud”, t. 73, 1989/1990, s. 350–354.
- J. P. DEKOWSKI, J. ŁUCZKOWSKI, *W kręgu zwyczajów i obrzędów Polski Środkowej*, Łódź 1990, s. 134.
- J. P. DEKOWSKI, J. ŁUCZKOWSKI, *Pieśni dożynkowe Polski Środkowej*, Łódź, 1990, s. 97.
- Dr J. P. Dekowski 1907–1988, Materiały z sesji popularnonaukowej z 20.11.1993 r.*, pod red. S. SOCHACKIEGO, Tomaszów Mazowiecki 1994, s. 23.
- J. P. DEKOWSKI, *Tomaszowski Słownik Biograficzny*, z. 4, Tomaszów Mazowiecki 2001, s. 8–12.
- J. ŁUCZKOWSKI, *Ocalały zbiór pieśni Puszczy Kozienickiej*, „Wieś Radomska” nr 6, Radom 2001, s. 309–324.
- A. KOWALSKA-LEWICKA, *Jan Piotr Dekowski (1907–1988)*, [w:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, Kraków 2002, t. I, s. 59–61.